Numer 60.

DZIENNIK URZĘDOWY

WOIEWODZTWA MAZOWIECKIEGO

w Warszawie dnia 24 Września 1817 Roku.

Boni civis est, nosse instituta et leges civitatis, iisque obtemperare.

Nro 17,989. Wydział Wyznań Relig: i Ośw: Publicz:

KOMMISSYA WOIEWODZTWA MAZOWIECKIEGO.

Do

Wszystkich Kommissarzy Delegowanych w Obwody.

Kommunikując Kommissarzom Delegowanym kopie Reskryptów Kommissyi Rządowéy Wyznań Religiynych i Oświecenia Publicznego z dnia 11 Marca r. b. Nro 968, 29 Kwietnia r. b. Nro 1397, 6go Maia 1536, i 20 Maia 1809 poleca im nayściśleysze bez zwłoczne uskutecznienie zarządzeń nim obiętych, zmuszaiących ku oświeceniu nayliczniejszey części Narodu, z zastosowaniem się do zasad ustawami pod dniem 12 Stycznia i 16 Października 1808 roku wskazanych.

Kommissya Woiewództwa Mazowieckiego troskliwa w tym ważnym kray interessuiącym przedmiocie o zupełne i dokładne wykonanie przepisów, zabezpieczaiących odpowiednie celowi Rządu skutki, przedsięwzięła zebrać

główne zasady do założenia Szkół Elementarnych, przez Rząd dotąd ustanowione, z potrzebnem każdey wątpliwości obiaśnieniem, niemniey udokładnieniem z obowiązku do niey należącego: tém zamierzoném postępowaniem przechodzić będzie z kolei porządkowéy wszelkie tytuły z dzieła w mowie będącego, wynikaiące.

TYTUŁ I.

O wskrzeszeniu Szkół porządkowych Mieyskich i Wieyskich, w mieyscach gdzie one upadły, tudzież o założeniu nowych, gdzie dotąd ieszcze zaprowadzone nie są.

Gdy z powodu wypadków Woiennych rozszerzanie się Szkół początkowych Mieyskich i Wieyskich, w skutku poprzednich zarządzeń w roku 1808 w wielu mieyscach przerwane zostało, niemniey gdy i takie zachodzić mogą zdarzenia, że Szkoły początkowe nie w wszystkich mieyscach kwalifikuiących się do ich erekcyi początkowo założone zostały; przeto chcąc podać sposobność wszystkim Mieszkańcom korzystania z uchwalonego dobrodzieystwa, dążącego ku oświeceniu młodzieży, zaymą się Kommissarze Obwodowi niezwłocznie urządzeniem szkół początkowych, w mieyscach gdzie Rząd ie chce mieć uskutecznione. Przydani na ten koniec Organizatorowie dzielić będą z Kommissarzem Obwodu tę pracę, postępuiąc wedle przepisów, które dla nich daley się wskażą.

Ponieważ żadne Miasto, Miasteczko, ani Wieś, nie ma zostawać bez potrzebnéy dla siebie szkoły, przeto Kommissarze Obwodowi nadewszystko przekonaią się:

1. W których mieyscach dotąd szkoły exystuią.
2. Gdzie dla wypadków woiennych zamknięte zostały.
3. Które Miasta, Miasteczka lub Wsie, dotąd szkoły nie miały urządzonéy.

Ogólną iest zasadą, iż

a) Wieś która nie iest w stanie sama utrzymania szkoły, przyłączoną bydź ma do szkoły naybliższey, przez położenie dla siebie naydogodnieysze. Takowe połączenia składać będą Towarzystwo, czyli Parafią szkolną mniey lub więcey dwieście gospodarzy zaymuiącą.

b) Wieś choć do inney parafii lub innego Dziedzica, należąca, skoro sama nie iest w stanie utrzymania szkoły, do nayblizszey ma bydź przyłączona.

c) Wieś lub Osada, która nie iest w stanie utrzymania szkoły, a dla odległości, lub przyczyn mieyscowych, nie może bydź przyłączoną do żadney inney; własnego Nauczyciela mieć może. Gdyby zaś opłacać mu pensyi nie była w stanie, obowiązek ten przydany bydź może inney osobie, posiadaiącey kwalifikacyą oddzielnym tytułem tego zarządzenia od Nauczycieli wymaganą.

d) Żadne dziecię, iakieykolwiek bądź religii są iego Rodzice, nie iest wyłączone od tey szkoły.

e) Wszystkie Członki towarzystwa szkolnego są obowiązane do szkoły swe dzieci posełać, oprócz tych których dzieci do wyższych szkół chodzą.

Podług tych przepisów Kommissarz Obwodowy:

ad 1um. Szkoły iuż dotąd zaprowadzone, albo sam albo też Organizatorom z lustrować poleci, dla przekonania się czyli organizacya odpowiada duchowi zarządzeń wydanych, w przeciwnym razie, niedokładności wypada sprostować, nieoddalaiąc się bynaymniey od zasad; w tym mieyscu należy się przekonać, czyli gdzie iakie fundusze na utrzymanie szkoły są przeznaczone, a szczególniey w Dobrach Narodowych i w iakim sposobie.

ad 2um. Należy szkoły które iuż były zaprowadzone, a dla przyczyn różnych zniesione zostały, w skrzesić z zachowaniem przepisów.

ad 3um. W Miastach, Miasteczkach, lub Wsiach, gdzie dotąd szkoły nie są urządzone, Kommissarz Obwodu łącznie z Organizatorem zaprowadzeniem ich się zaymą, stosuiąc się ściśle do ustaw, stanowiących Towarzystwo czyli Parafiią Szkolną. Staraiąc się szczególnie aby szkoły, o ile się nieprzeciwia systematowi przyiętemu do ich erygowania, nayprzód w miastach, a dopiero we wsiach parafialnych zaprowadzone były. Zostawuiąc następnie czasowi urządzenie ich, bez naglenia Mieszkańców, tam gdzieby większe zniszczenie i przeszkody mieyscowe zatrzymać się nieco radziły, czas bowiem, przykład i odpocznienie po klęskach, skutecznie w tey mierze trudności będą mogły ułatwić. Przytym z lustruie Organizator domy szkolne, gdzie się znayduią w iakim są stanie, niemniey zarapportuie, gdzie takowych nie ma, a zniosłszy się z Właścicielami wsiów, tymczasowo lokal dla szkoły i Nauczyciela obmyśli.

Po uzupełnieniu tego dzieła przygotowawczego, prześle Kommissarz Obwodowy Kommissyi Woiewódzkiéy w przeciągu dni 30 tabellę zapisaną, podług schematu tu sub litera *A.* dołączonego, dla ogólnego wykazania stanu rzeczy.

Zwracaiąc uwagę Kommissarza Obwodu na artykuł 2 dołączonego reskryptu Kommissyi Rządowéy Wyznań Religiynych i Oświecenia; wyraźnie mu się poleca: aby zaprowadzenie szkół w mieyscach, gdzie dotąd nie exystuią, o tyle, o ile sam się tym przedmiotem trudnić nie będzie czasowy, Organizatorowi powierzył, za opatrzeniem go w należne wiadomości, i udzieleniem mu wykazu obeymuiącego z towarzyszone wsie, gdzie tego brak ludności wymagać będzie.

Samo się przez się rozumie, iż przy układaniu parafii szkolnych, uwagę mieć należy na topograficzne położenie włości ztowarzyszyć się maiących, bez względu czyli do iedney parafii, gminy, lub Dziedzica należą. Naybaczniey uważać trzeba, aby wsie towarzystwo składać maiące, niebyły więcéy nad pół mili od siebie odległe, ani też przedzielone rzekami, na których mostów nie ma, lub błotami przykremi do przeprawy. Zapobiegaiąc zaś z powodu złych przepraw, lub dróg wyniknąć mogącym przypadkom, konieczną iest potrzebą przystąpienia do śpiesznéy reparacyi dróg komunikacyinych, podług przepisów oddzielnie w téy mierze iuż wyszłych i teraz ponowionych.

Nadto Kommissarz Obwodu winien Organizatorowi wydać wzór schematu przesyłaiącego mu się, który w miarę uskutecznionéy czynności zapełniać go będzie. Z tych specyalnych wykazów Kommissarz Obwodowy ułoży generalną tabellę i przedstawi ią Kommissyi Woiewództwa Mazowieckiego.

T Y T U Ł II.

O obowiązkach Organizatora Szkół początkowych.

1. Obowiązki Organizatora Szkół początkowych tylko powierzone bydź mogą Dziekanom, Obywatelom znanym z gorliwości, niemniéy posiadaiącym zaufanie publiczne. Kommissarz Obwodowy iako dokładniey obeznany z zamieszkałemi w Obwodzie administracyi iego powierzonym Osobami stanów wymienionych, przedstawi niebawnie Kommissyi Woiewództwa Mazowieckiego Kandydatów do téy zaszczytnéy posady, w liczbie odpowiadaiącéy obszerności Obwodu, dla śpiesznego i dokładnego dzieła tego rozwi-

nięcia: liczba Organizatorów ograniczać się nie może, zapobiegaiąc atoli zbytecznemu czynności téy rozdrobnieniu, wypada ich tyle obrać, ile istotna potrzeba wymagać będzie, co się iedynie rozpoznaniu iego poleca. — Gdyby wezwany Organizator przeięty ważnością poruczonéy sobie czynności, maiący potrzebną zręczność do wykonania iéy, przyiął na siebie obszernieysze i ciągłe w zakładaniu szkół prace; Kommissya Woiewódzka za doniesieniem o szkołach staraniem tak zacnego męża zaprowadzonych, przedstawić go Kommissyi Rządowéy Wyznań Religiynych i Oświecenia Publicznego, która użycie stosownych środków końcem ziednania mu wdzięczności całego kraiu, i względów Rządu sobie zastrzegła.

2. Do celnieyszych obowiązków Organizatorów należy:

a) Zaprowadzenie szkół tam gdzie z prawa erygowane bydź maią, niemniéy uporządkowanie szkół podług przyiętych prawideł, gdzie przez woienne wypadki zdezorganizowane zostały, lub też w sposobie nieodpowiadaiącym zamiarowi Rządu exystnią; tym końcem organizator zniosłszy się z Kommissarzem Delegowanym do *respective* Obwodu, niebawnie przystąpić winien do rozpoczęcia takowéy czynności, opatrzywszy się w potrzebne do tego przedmiotu wiadomości, iakiemi są:

1. Dezygnacya wszystkich wsiów i miasteczek.
2. Spis ludności każdego mieysca.
3. Ułożony iuż łącznie z Kommissarzem Obwodowym wykaz połączonych *proiective* towarzystw, które iednak w miarę zachodzić mogących lokalnych przeszkód, przez Organizatora na mieyscu zmienione bydź mogą.

b) Czuwać nad zapewnieniem funduszów przeznaczonych na utrzymanie nauczycieli, aby niezawodny wpływ takowych podług zasad niżey wykazanych zapewniony został. W razie okazać się mogących zaległości w iakieykolwiek bądź składce do funduszu w mowie będącego należącéy (w czym Organizator od Nauczyciela zainformować się będzie miał łatwość) należy przedstawić debentów dozorowi szkolnemu mieyscowemu, który gdyby po upłynieniu 14 dni srzodkami skutecznemi zaległości nie ściągnął, przedstawi Organizator stan rzeczy Kommissarzowi Obwodowemu. Dla ulżenia przytém pierwszem zakładaniu szkół, Mieszkańcom, Organizator przeyrzy, iakie bydź mogą i gdzie fundusze mieyscowe, zapisy, legacye na szkołe, aby te stosownie do ce-

łu swego użyte były; niemniey z akt właściwych Władz Administracyinych, poweźmie wiadomość o oświadczonych dawniey ofiarach Dziedziców, Plebanów i Gmin, a które dla woiennych okoliczności do skutku nie przyszły, teraz starać się będzie użyć ich stosownie.

c) Usiłować winien nakłonić Dziedziców, których osobną odezwą Kommissya Rządowa Wyznań Religiynych i Oświecenia Publicznego, wzywa do pomocy w uposażeniu szkołek, do wyznaczenia obszernieyszego ogrodu lub gruntu, przez coby składka na mieszkańców mnieyszą wypadała.

d) O Proboszczach gorliwych którzyby z chęci dobra publicznego, w skutku wezwania Biskupów, do utrzymywania szkoły własnym kosztem się przykładali, lub znacznieysze w téy mierze czynili ofiary; którzyby czynnością, namową, opieką, gorliwie zajęli się szkołami parafii swoiey, i pomocą Organizatorowi byli, doniesie Kommissya Woiewódzka Kommissyi Rządowéy Wyznań Religiynych i Oświecenia Publicznego, aby na nich w dalszych promocyach duchownych wzgląd był miany.

e) Ponieważ na ochotném przykładaniu się Mieszkańców do utrzymania własnéy szkoły, na regularném składaniu opłat i poséłaniu dzieci wiele zależy; Organizator użyie wszelkich sposobów zachęcenia, w czym wezwie gorliwości JMci Xięży Proboszczów mieyscowych, do których wezwanie od JWW. Biskupów iuż w téy mierze wyszło.

f) Po zaprowadzeniu szkół w mieyscach do tego uzdatnionych, niemniey osadzeniu Nauczyciela posiadaiącego wymaganą po nim zdatność, w braku których należy szczegołowe do dozoru Obwodowego uczynić przełożenie, który stosowne w téy mierze do dozoru Woiewódzkiego uczyni wnioski, przedstawi Organizator tabellę dokładnie stan rzeczy wyiaśniaiącą Kommissarzowi Obwodu podług schematu, który mu na ten cel przez tegoż Kommissarza Obwodu udzielonym będzie, z dokładném wyłuszczeniem przyczyn które go nakłoniły do zmienienia ułożonych przez dozór Obwodowy, *proiective* Towarzystw Szkolnych, niemniey przypadków, ieżeli iakie się wydarzą utrudzaiących kommunikacyą połączonych wsiów. Wczém obowiązkiem będzie Kommissarza Obwodowego spiesznie zaradcze w téy mierze srzodki zarządzić.

g) Po takowym szkół urządzeniu, Organizator zniesie się z dozorem Obwodowém dla przedstawienia dozorowi Woiewódzkiemu kandydatów do dozoru szkół mieyscowych, podług osnowy Tyt: III.

A gdy obowiązki Organizatora bynaymniey się nie krzyżuią z doczynieniem Dozorców, przeto gdzie okoliczności temu przeciwne nie będą, Organizator razem i Członkiem dozoru bydź może; w tym przypadku atoli podwoić winien gorliwość swą, dla dokładnego wykonania tym sposobem połączonych obowiązków.

Gdyby się wydarzyć miało, iż szkoła w mieyscu gdzie kościoła, a tym samym Plebana nie masz, dla zachowania porządku w stowarzyszeniu wsiów założoną będzie; na ten czas gospodarz rolny maiący za sobą potrzebne zalety, w zastępstwie Plebana Członkiem dozoru mieyscowego bydź może.

TYTUŁ III.

O Dozorach Szkolnych w Ogólności.

Wiadomo iuż bydź winno Kommissarzowi Obwodowemu z zarządzeń byłéy naczelnéy Edukacyinéy Magistratury, a mianowicie pod dniem 16 Października 1808 roku wyszłych, pod tytułem: „Instrukcya dla dozorów Szkolnych“ iż celem zapewnienia skutku z poiednoczonych w téy pracy Obywatelskich z Rządowemi usiłowań, dawniey ieszcze ustanowione bydź miały dozory szkolne z zachowaniem stopniowania w dozorach, tak więc:

Pierwszy stopień należy:

a) Do mieyscowego Plebana.
b) Dziedzica lub Wóyta.
c) Sołtysa na wsiach.
d) Jednego lub dwóch Gospodarzy.

W Miastach:

a) Do Plebana.
b) Pastora.
c) Dziedzica.
d) Burmistrza.
e) Ławnika.

Drugi stopień dozoru iest:

a) Z Kommissarza Obwodowego.

b) Dziekana.
c) i z Obywateli do tego przybranych.

Trzeci dozór iest attrybucyiny.

a) Biskupa.
b) Prezesa Kommissyi Woiewódzkiéy.
c) Rady Woiewódzkiéy.

Gdzie takowe dozory dotąd od czasu ich pierwszego ustanowienia trwaią, należy Członków które ich składaią do czynnego zaięcia się właściwemi obowiązkami zagrzać. W mieyscach zaś gdzie upadły lub też gdzie po zaprowadzeniu szkoły i dozór ustanowiony bydź winien, Kommissarz Obwodowy iak się iuż wymieniło, zniosłszy się z Organizatorem, *respective* wskazaney sobie części Obwodu, przedstawi Kommissyi Woiewódzkiey kandydatów na Członków takowy dozór mieyscowy składać maiących, dla ziednania ich zatwierdzenia. Naytrafniey sobie w téy mierze Kommissarz Obwodowy postąpi, kiedy tabellę podług dołączonego schematu sub littera *B.* ustanowionych dozorów sporządzi, i Kommissyi Woiewódzkiéy prześle.

Następnie przystąpi Kommissarz Obwodowy do zaprowadzenia dozoru drugiego czyli Obwodowego, ten albowiem czuwać powinien nad szkołami całego Obwodu, a ztąd i dozory pierwsze czyli mieyscowe kontrollować; przedstawić się maiące Kommissyi Woiewódzkiéy przez Kommissarza Obwodowego na ten cel Członki dozoru wspomnionego, w osobach iuż wyżey wytkniętych, zaszczyconych zaufaniem publicznym, a co do Obywateli, znanych Kommissarzowi Obwodowemu z naylepszéy strony, gdy do tych obowiązków upoważnienie zyskaią, wezwie Kommissarz Obwodowy do niebawnego łącznego rozpoczęcia poruczonego sobie dzieła, przy zakommunikowaniu im wszystkich urządzeń Rządowych wyszłych co do przedmiotu ich zatrudnienia, niemniéy wykazu urządzonych w Obwodzie szkół i ustanowionych dozorów mieyscowych.

Gdyby iednak osoby dawniéy ieszcze urządzony dozór szkolny Powiatowy składaiące w Obwodzie znaydowały się, na ten czas Kommissarz Obwodowy innych kandydatów przedstawiać Kommissyi Woiewódzkiéy nie będzie, lecz tylko o składzie rzeczy ią zawiadomi.

Obowiązkiem dozoru drugiego czyli Obwodowego iest, w ogólności bacznie czuwać aby dozory mieyscowe porządku w szkołach mieyscowych dozierały, niemniey w całey rozciągłości przepisy na ten koniec do zachowania ustanowione, niżey wytknięte, wykonywały.

Tytuł

TYTUŁ IV.

Przedmioty Główne czynności Dozorów mieyscowych.

1. Dozor mieyscowy składaiący się z osób iuż wyżey wskazanych, między któremi Proboszcz mieyscowy prezyduie, w komplecie przynaymniey z trzech członków składać się maiący, czuwać będzie nad wewnętrznym urządzeniem swey szkoły, iako też nad utrzymaniem wprowadzonego porządku, wedle instrukcyi sobie przepisaney: w tym celu Dozór mieyscowy raz na Miesiąc zgromadzać się będzie, i częściey na wezwanie Prezesa, ieżeli się potrzeba tego okaże — Ciągłą zaś bacznością i Opieką szkoły szczególną, zatrudni się Proboszcz mieyscowy iako prezyduiący w Dozorze.

2. Dozor szkolny w Obwodzie Towarzystwa swego, spisze wszystkie dzieci zdatne oboiey płci do chodzenia do szkoły, to iest: w mieście od lat sześć, na wsiach zwłaszcza tych które są o cwierć mili od szkoły odległe od osmego roku. Spis takowy na ten raz po odebraniu ninieyszego urządzenia niebawnie ma bydź uskuteczniony, zwyczaynie zaś przed zaczęciem szkoły na każde półrocze, to iest 1go Października i w tydzień po Wielkiey Nocy sporządzać go i Dozorowi Obwodowemu przesełać iest obowiązkiem Dozoru mieyscowego.

3. Dozor szkolny mieyscowy roztrząsa zdatność dziecięcia i stanowi czyli iuż nabrało wiadomości iego stanowi potrzebnych, a w szkole mieyscowey dawanych; pospolicie w iedynastym lub 12 roku nauka się kończy.

4. Starać się będzie aby wszyscy Rodzice posełali dzieci do szkoły i pod róznemi pozorami od tego się nie wyłamywali. Wszakże tu idzie o oświecenie własnych dzieci, a potem gdy od składki na Nauczyciela uwolnionym nikt bydź nie może, iak się daley pod właściwym tytułem wymieni przeto uporni Rodzice w zatrzymywaniu dzieci od odwiedzania szkoły, nietylko niedorzecznieby postępowali, lecz nadto ściągnęliby na siebie odpowiedzialność.

Dozór Szkolny Mieyscowy przy układaniu spisu dzieci, Rodziców którzyby się podobnego nieszlachetnego czynu dopuścili w Adnotacyi z Nazwiska wymieni.

5. Dozor szkolny mieyscowy dopilnuie, aby wszędzie za przyięciem gromadnego pasterza, dzieci nad paszeniem bydła czasu nietrawiły, gdyby zaś mimo usiłowań Rządu, uprzątaiącego przeszkody tamuiące edukacyą dzieci które towarzystwo szkolne do tego przychylić się wzbraniało, dozór Szkolny mieyscowy doniesie go Kommissarzowi Obwodowemu.

61

6. Dozierać obowiązany tym mocniey Nauczyciela aby swych dopełniał powinności, wskazanych szczególnie Regulaminem szkół mieyskich i wieyskich elementarnych, pod dniem 16 Października 1808 roku przez byłą Izbę Edukacyiną wydanym, a przy Reskrypcie byłego Prefekta z dnia 7 Grudnia 1808 Podprefektom kommunikowanym: gdy w przypadku niezdatności Nauczyciela, lub odkryć się w nim mogących wad moralnych, wolno mu iest podać do Dozoru Obwodowego Kandydatów na tę posadę, którzy iednak kwalifikacyą po nich wymaganą, przed Rektorem szkół podWydziałowych, lub Woiewódzkich, które naybliżey dozoru mieyscowego będą, udowodnić winni.

Niemniey tenże Dozór znaydować się ma na Publicznym popisie przed zakończeniem każdego półrocza odbywać się maiącym, dla przekonania się o postępkach uczynionych przez uczniów, z których pilnieyszych i lepiéy korzystaiących z udzielanéy nauki, w spisie na każde półrocze sporządzać się mianym, wedle dołączonego wzoru sub litt: *C* szczególnie wymienić, i po upłynieniu każdego półrocza szkolnego, Dozorowi Obwodowemu w iednym exemplarzu przesłać należy; w drugim exemplarzu zaś Xiądz Pro boszcz podobną udzieli wiadomość mieyscowemu Dziekanowi, a ten Biskupowi.

Dla postawienia się w stanie mienia ciągłéy wiadomości o postępkach uczniów, odbierać winien dozór mieyscowy od Nauczyciela w końcu każdego miesiąca Rapport, podług załączonego wzoru sub litt: *D.* z którego gdy się dozor mieyscowy przekona o małem uczęszczaniu dzieci do szkoły, starać się będzie skłonić rodziców do posełania dzieci, a pomagać uboższym maiącym ochotę, którym zbywa na sposobności.

7. Do obowiązków dozoru szkolnego mieyskiego łącznie z Organizatorem należy: zapewnienie funduszów przeznaczonych na utrzymanie Nauczyciela, niemniey takowych zarządzenie w myśl zasad w tytule V. ninieyszéy Instytucyi wskazanych, tudzież dopilnowanie, aby Nauczycielowi przeznaczone zostało właściwe pomieszkanie i inne potrzeby, o które upomnieć się podług tegoż tytułu ma prawo.

Za każde spóźnienie wpływu dochodów na utrzymanie Nauczyciela ustanowionych, dozór szkolny mieyscowy będzie odpowiedzialnym, a mianowicie Burmistrz lub Wóyt: wcześnie bowiem a naypóźniéy przed upłynieniem 14 dni po racie do odbierania składki przeznaczonéy, winien się o zaległości przekonać i albo przez zachęcenie Członków Towarzystwa do uiszczenia się, wpływ onéy zabezpieczyć, albo też debentów Kommissarzowi Obwodowemu przedstawić.

Każde spostrzeżenie Organizatora (które dozór mieyscowy w tym przedmiocie odbierać będzie) odkrywaiące błędy, lub uchybienia w administracyi szkolnéy, zasługuią na pilną dozoru mieyscowego uwagę, niemniéy wedle przepisów dochodzone i uprzątnione bydź maią.

8. Ponieważ urządzenia Rządu wyszłe, dozwalaią dla ulgi mieszkańców, składki pieniężne na utrzymanie Nauczyciela przeznaczone, w zupełności lub też w iakiey części na produkta zamienić; gdy przecież w takowéy zamianie naywiększa sprawiedliwość w ustanowieniu proporcyi, a bardziey zasad redukcyinych, zachowaną bydź winna, przeto dozor szkolny mieyscowy po wyprowadzeniu dochodu pieniężnego dla Nauczyciela przeznaczonego, i zaciągnienia go w właściwych rubrykach tabelli, na ten koniec przez dozór Obwodowy przepisać się mianéy, podług schematu pod litt: *E.* od każdego w szczególności Kontrybuenta zażąda deklaracyi, czyli składkę w części na niego przypadaiącą w gotowych pieniądzach złożyć, lub też w produktach zaspokoić pragnie. W pierwszym razie pieniądze za kwitem upoważnionego na ten cel złoży, w drugim przypadku postąpić sobie należy, iak tytuł 8 wskazuie, z zachowaniem wszelkich formalności nim przepisanych; a lubo Kommissya Rządowa Wyznań Religiynych i Oświecenia Publicznego w artykule 6 reskryptu swego z dnia 11 Marca r. b. wyżéy allegowanego, dozwala dobrowolnéy ugody Nauczyciela z włościanami, przecież dla zapobieżenia sprzeczkom z takowéy czynności przez władzę zwierzchniczą nieulegalizowanéy, wyniknąć mogącym; dozór mieyscowy tym przedmiotem sam się trudnić powinien, a przynaymniéy zawarty układ między Nauczycielem z iedney, a Kontrybuentami z drugiey strony zatwierdzi.

9. Dozór Szkolny mieyscowy iest obowiązany przeznaczonego dla siebie Nauczyciela sprowadzić z iego familią i sprzętami, naydaley iednak o 10 mil, lub koszt sprowadzenia nadgrodzić.

TYTUŁ V.

O sposobie ustanowić się mianego funduszu na utrzymanie Nauczyciela i zaspokoienie iego potrzeb.

1. Na opłatę Nauczyciela składać się maią wszyscy Mieszkańcy wsiów do utrzymania Szkoły Elementarnéy stowarzyszonych, a to w pewnéy proporcyi, tak dzietni, iako bezdzietni bez względu na różnicę stanu, a zatém i Mieszkańcy wyznania Moyżeszowego.

2. Wdowy, wolne kobiety i małoletni, skoro grunt i gospodarstwa własne maią, lub rzemiosło prowadzą, albo też innym oddzielnym zarobkiem się utrzymuią, do składki należą.

3 Obywatele towarzystwo szkolne składaiący, w względzie opłat podzieleni bydź maią, wedle artykułu 21 uchwały byłéy Izby Edukacyinéy z dnia 12 Stycznia 1808 na 4 klassy, stosownie do ich osiadłości, dochodów i sposobu utrzymania się, i w każdéy z tych klass ustanowione wspomnioną uchwałą art: 22 *quantum* opłacić rocznie winni; a lubo tém urządzeniem ułożenie wspomnionych klass, dozorom szkolnym iest polecone; Kommissya Woiewódzka chcąc przecięż iednostayność w téy mierze zaprowadzić i tak Kontrybuentów od przeciążenia, iako też siebie od odpowiedzialności, za nieporządne tego ważnego przedmiotu urządzenie zasłonić, następnie wyłuszczone prawidła przy układaniu klass, do zachowania dozorowi szkolnemu poleca.

4. Należą do *respective* Klass:

A. *W Miastach.*

do pierwszéy:

Kupcy, Hurtownicy, Urzędnicy, Fabrykanci, znacznieysi Artyści, z opłatą roczną złotych Polskich ośm.

do drugiéy:

Kupcy cząstkowym handlem trudniący się, Szynkarze znacznieysi i Rzemieślnicy, z opłatą złotych Polskich pięć, groszy piętnaście.

do trzeciéy:

Rolnicy ieżeli pod tytułem innym z względu znacznieyszego zarobku, do któréy z dwóch wymienionych klass zaciągnionemi nie są i Szynkarze mnieysi, z opłatą roczną złotych trzy groszy piętnaście; Komornicy, wyrobnicy, służący, czeladź, z opłatą roczną złotych dwa groszy piętnaście.

B. *Na Wsiach.*

do pierwszéy:

Gospodarze rolnicy, emfiteutycznem lub dziedzicznym prawem grunta posiadaiący, gospodarze czynsz płacący od 15 do 30 morgów Chełmińskich, Młynarze, Arendarze dzierzawiący propinacyą, Pakciarze utrzymuiący mleczarnie, Fabrykanci, Kommissarze, Ekonomowie, Pisarze prowentowi, Owczarze z własną gromadą, z opłatą roczną złotych sześć.

do drugiéy:

Gospodarze od 1 do 15 morgów płacący, Gospodarze rolnicy pańszczyznę odrabiaiący, Piwowary, Gorzalanni, Owczarze przy Pańskiéy trzodzie z opłatą roczną złotych cztery.

do trzeciéy:

Karczmarze, Rzemieślnicy, Służący dworscy nizkiego rzędu, Komorniki z ogrodami, z opłatą roczną złotych dwa, groszy piętnaście.

do czwartéy:

Kopcarze wyrobnicy, Czeladź i wszelkiego gatunku służący, z opłatą roczną złoty ieden, gro: piętnaście.

5. Po uzupełnioney Organizacyi towarzystwa szkolnego, podług iuż wymienionych przepisów z 200 Gospodarzy mniey lub więcéy składać się maiącego, a to przez właściwego organizatora, to iest: po przeznaczeniu wsiów do iedney parafii szkolnéy czyli towarzystwa połączonych, i po uregulowaniu Dozoru szkolnego mieyscowego; Dozór szkolny mieyscowy odebrawszy od dozoru Obwodowego wykaz wsiów przeznaczonych do towarzystwa szkolnego, zaymie się niebawnie Klassyfikacyą mięszkańców, podług formy wyżéy wskazanéy, zapełniaiąc z kolei i w porządku właściwym rubryki Schematu do téy czynności przepisanego, a przez Dozór Obwodowy sobie przesłanego; należy tu zaraz mieć uwagę, czyli takowa składka z przyczyny zubożenia ludu nieokaże się ciążącą i czyliby Kontrybuent większą miał łatwość uiszczania się w produktach: w tym razie (nieprzepominaiąc atoli, iż Nauczycielowi z prawa połowa pensyi w pieniądzach gotowych wypłaconą bydź ma) Dozór mieyscowy zredukuie należność od kontrybuenta przypadaiącą, albo w połowie, albo też w całości, iak tego okoliczności dozwalać będą, na produkta, z zastosowaniem się co do wartości, do ceny targowéy tegoroczney naybliższego Miasta, zaświadczeniem urzędowym Burmistrza miéyscowego wskazanéy, i taką ilość produktów zaciągnie do właściwéy rubryki. Takowa Repartycya opłat i danin składkowych, po iey uzupełnieniu, ma bydź podpisana w Miastach przez Magistraty i Rady Mieyskie, na wsiach przez Woytów i Sołtysów, starszych gromady i innych Oyców familii. Nadto, wezwie Dozór miéyscowy Dziedzica, lub Dzierżawcę niemniéy Plebana w wsiach do towarzystw połączonych zamięszkałych, do żadnéy z 4 klass niezaciągniętych, aby się zadeklarowali, w iakiey części prócz innych danin które z prawa czynić winni, rocznie w pieniądzach

lub produktach do funduszu na utrzymanie Nauczyciela przeznaczonego przykładać się są gotowi, tym sposobem roczny fundusz na utrzymanie Nauczyciela i zaspokoienie innych potrzeb szkoły, przeznaczonym będzie

6. Gdy uchwałą wspomnionéy tyle razy byłéy Jzby Edukacyinéy artykułem 25, płaca Nauczyciela roczna

w Mieście. tak w zbożu iako i w pieniądzach exclusive ogrodu na 600 do 800 złotych

na Wsiach zaś na 500 do 600 złotych ustanowioną iest, przeto Dozor miéyscowy, za porównaniem expensy z tego zrzódła wypływaiącéy, z dochodem ustanowionym na fundusz szkolny, z łatwością Etat szkolny na każdy rok uformować będzie w stanie.

7. Lubo powyższym artykułem pensya roczna dla Nauczyciela oznaozoną iest, przecież Dozorowi mięyscowemu zostawia się wolność ugodzenia Nauczyciela, posiadaiącego kwalifikacyą po nim wymaganą za mnieysze kwantum: wytknięte albowiem wyrażenie pensyi tylko dla Nauczyciela iest zobowiązuiącym, gdyż nad takowe więcéy żądać nie ma prawa, zawsze iednak wydać należy Nauczycielowi kopią ugody z nim zawartéy z wyłuszczeniem wiosek do towarzystwa należących, iako też Pensyi i korzyści mu przyznanych.

8. Gdy prócz Pensyi, Nauczyciel do otrzymania bezpłatnego pomięszkania z ogrodem, morg Chełmiński lub 1½ wynoszącym, stosownie do uchwały wspomnionéy byłéy Jzby Edukacyinéy, ma prawo; przeto obowiązkiem iest Dozoru miéyscowego dopilnować, aby go w należnym porządku i stanie odebrał: tym końcem Dozór Miéyscowy zawiadomi Dozór Obwodowy, czyli w towarzystwie respective szkolnym Dom dla Nauczyciela i szkoła iest w porządku, lub też niema całkiem: w ostatnim razie należy zachęcać Członki Towarzystwo składaiące, a mianowicie Dziedzica, do postawienia Domu szkolnego wedle zasad niżéy odznaczonych. — Gdyby zaś do tego przystąpić śpiesznie niechcieli, trzeba takowy opór Dozorowi Obwodowemu przedstawić.

9. W Miastach i Miasteczkach, gdzie niemasz stosownego lub przeznaczonego na szkołę Budynku, ma bydź przyzwoity Dom obrany i raz na zawsze na szkołę przyrządzony, lub na nowo wybudowany.

10. W Mieście gdzie Cbywatele maią place i grunta dziedziczne, Miasto wyznaczy Plac na Dom a Dominium mórg Chełmiński na Ogród.

11. W Podworzu szkolnym ma bydź wystawiona obora na dwie krowy, dwie swinie, i 4 owce, materyał potrzebny na wybudowanie, Dominium przeznacza.

12. We wsiach znacznieyszych, lub gdzie szkoła dla wygody in nych wiosek ma bydź założona, a ile bydź może w mieyscu Kościoła Parafialnego; plac na Dom i ogród Dominium wydziela, potrzebny materyał na wybudowanie domu, tudzież cieślę, mularza, dostawiaią Dziedzice wsiów składaiących Towarzystwa.

13. Wszystkie członki towarzystwa szkolnego, tak włościanie iak mieszczanie przy tém pierwszym wybudowaniu domów szkolnych pełnić obowiązani są bezpłatnie potrzebne usługi to iest: robotników dostarczać i zwozić materyały.

14. Wszystkie koszta nowego wybudowania i sprawienia potrzebnych utensyliów dla szkoły, iako też ogrodzenie podworza i ogrodu, ponosić maią wszyscy mieszkańcy do tey szkoły przyłączeni, bez różnicy stanu, wyznania, do czego równie należą Dziedzice wsi przyłączonych i Proboszcz miéyscowy.

15. Rozkład kosztów w téy mierze uczyniony bydź ma w tym stosunku, w iakim składka będzie urządzoną, obrachowanie kosztów dokonanéy tym końcem reparacyi, prześle Dozór Miéyscowy do potwierdzenia Dozorowi Obwodowemu.

16. Wybór Materyałów z iakiego Dom szkolny ma bydź postawiony, zostawia się właścicielom lub członkom towarzystwa szkolnego z zastrzeżeniem, aby się do przepisów policyi stosowali: Jzby szkolne maią bydź ile potrzeba obszerne i zdrowe. Rysunek Domu szkolnego miéyskiego, i wieyskiego, nayoszczędniéy a razem naywygodniéy ułożony, w krótce Dozorowi mieyscowemu przesłany będzie.

17. Koszta na utrzymanie budynku szkolnego, wzięte będą z Kassy szkólnéy każdego towarzystwa, ile taż Kassa pozwoli, w przypadku przeciwnym, lub gdy reparacya będzie znaczna, koszta nadzwyczayne ponosić będą członki Towarzystwa szkólnego iak w Artykule 14.

18. Domy szkolne według uchwały Kommissyi Rządowéy dawniéy wydanéy dla szkół, wolne są od Kwaterunku. Przy wszystkich Domach szkolnych, Towarzystwo sprawi potrzebne narzędzia do gaszenia ognia i domy szkolne w kassie ogniowéy zaassekuruie a należność z Kassy szkólnéy mieyscowéy opłacać będzie.

19. W wsiach Szlacheckich gdzie się lasy znayduią, właściciele wyznaczyć obowiązani drzewo na opał szkoły, które włościanie zwieść powinni, gdzie zaś lasów Dziedzicznych niemasz a lasy Dóbr Narodowych są blizkie o wydanie Assygnacyi Dozór Woiewódzki starać się będzie, za przedstawieniem sobie przedmiotu tego przez Dozór Obwodowy: gdzie wcale lasu nie masz, składka osobna na Drzewo, lub gdzie iest używany torf, na to-

warzystwo przez Dozór mieyscowy podług już wskazanych zasad rozłoży się, i Dozorowi Obwodowemu do zatwierdzenia przedstawi, do czego się Dziedzice wsiów przyłożyć powinni.

20. Podług tych przepisów każdy dozór mieyscowy usiłować winien, nakłonić Towarzystwo do wybudowania szkoły, nim zaś to uskutecznionym będzie, ma się znieść z Właścicielami wsiów stowarzyszonych, dla wyznaczenia w którey z nich tymczasowego lokalu na szkółkę, ogród zaś dla Nauczyciela zaraz przeznaczyć się może obok mieysca na którym Dom stawiany bydź ma.

TYTUŁ VI.

O zarządzeniu Kassy Szkolnéy.

1. Sporządzony przez dozór mieyscowy wykaz funduszu Szkolnego towarzystwa, sposobem pod tytułem 5*tym* wskazanym, podpisany przez Osoby w tymże tytule paragrafie 5*tym* wyrażone, uważany bydź ma iako stały roczny dochód, do którego ilości wydatków, zaregulowanemi bydź maią.

Tytuły wydatków są następuiące:

1) Stała płaca dla Nauczyciela bądź w pieniądzach, bądź w produktach.
2) Opłata wszelkich podatków i składki ogniowéy z domu Szkolnego.
3) Na naprawę i sprawienie utensyliów szkolnych.
4) Na nagrodę dla celuiących applikacyą uczniów.
5) Reszta na oszczędzony fundusz na wydatki nadzwyczayne.

Podług tych zasad etat roczny dla każdéy szkoły uprojektowanym bydź winien, a po zatwierdzeniu onego przez dozór Obwodowy, służyć ma za skazówkę do wszelkich z Kassy wydatków, z tém zastrzeżeniem; że nadzwyczayne wydatki wprzód przez Kommissarza Obwodowego assygnowanemi bydź muszą. Dla zachowania iednostaynego w téy mierze postępowania, przepisane zostaną przez dozór Obwodowy wzory, podług których rachunki Kassy Szkolnéy przez dozór mieyscowy układane bydź maią.

2. Rok Szkolny zaczyna się od 1 Października, w tym to przecie miesiącu kiedy Gospodarze po dokończonych iuż żniwach i ukończonym w naywiększéy części siewie, nayłatwieyszą maią sposobność zebrania pieniędzy; składka całoroczna w mowie będąca, wybraną bydź ma. Po upłynieniu miesiąca tego, dozór mieyscowy sporządzi wykaz zaległości, i prześle go naypóźniéy do dnia 15 Listopada Kommissarzowi Obwodowemu, który

za po-

za pomocą mieyscowego Proboszcza, wszelkiego dołoży usiłowania dla nakłonienia debentów do uiszczenia się, wystawiaiąc im konieczność dopełnienia obowiązków, wypływaiących z wzaiemney między Nauczycielem i Towarzystwem Szkolnym zawartéy ugody.

3. Poborem niemniéy wypłatą funduszu szkolnego, trudnić się może ieden z członków dozoru Mieyskiego, cały skład przecież iest odpowiedzialnym za akkuratną Kassy administracyą; rzeczą przeto iest składu dozoru mieyscowego, aby trudniącego się Kassą ściśle kontrollował, mianowicie przez zabezpieczenie przyzwoitych na wszelkie wydatki dowodów.

Równie tenże Poborca szkolny z zupełną dokładnością Kontrybuentów z oddanéy składki kwitować i do taryffy bierczéy pod właściwą zaciągnąć rubrykę, niezaniedba. Bezpośrednie pobieranie opłat przez Nauczyciela raz na zawsze pod utratą posady wzbrania się.

4. Pensya przeznaczona Nauczycielowi miesięcznie *decursive* za iego kwitem wypłacaną bydź ma, z potrąceniem produktów które w połowie lub części pensyi udzielane mu będą.

5. Rachunek Szkolny ułożony podług załączaiącego się tu sub litt: *F.* wzoru, który dozorowi Mieyskiemu kommunikować należy; po upłynieniu roku etatowego, w miesiącu Listopadzie przez dozór mieyscowy do rewizyi dozorowi obwodowemu przesłany bydź winien: spostrzeżone w nim niedokładności dozór obwodowy zmonituie, ieżeli go zaś znaydzie dokładnym, przedstawi go dozorowi Woiewódzkiemu do ostatecznego zakwitowania.

6. Kommissarz Obwodowy utrzymywać winien kontrollę assygnowanych nadzwyczaynych wypłat przez dozory mieyscowe czynionych, takowa kontrolla przy rewizyi rachunków za zasadę służyć ma.

7. Kommissarz Obwodowy w każdym roku w miesiącu Grudniu sporządzi ogólny wykaz, wpływów Kass szkolnych mieyscowych, z wymienieniem iaki został remanent z roku zeszłego, lub też, kiedy dochód niebył odpowiadaiący wychodowi, iakie nadzwyczayne składki były uchwalone: takowy wykaz przedstawionym bydź ma w tym samym miesiącu dozorowi Woiewódzkiemu dla iego wiadomości.

8. Gdy w niektórych mieyscach szkoły albo iuż zaprowadzone, albo też ieszcze przed 1 Października r. b. zarządzić się maiące, funduszu ni-

nieyszą Instytucyą wskazanego mieć niebędą, a ztąd na niedostatek wystawione bydź mogą, przeto zaymie się dozór mieyscowy obmyśleniem innych źrzódeł téy potrzebie odpowiadaiących, i bądź przez dobrowolne składki, bądź przez nakłonienie Dziedziców do przyłożenia się w téy mierze, zrządzą Nauczycielom sposób utrzymania się do czasu, w którym przepisy do exekucyi wprowadzone bydź maią

TYTUŁ VII.

O Nauczycielu.

1. Podaiący się na Kandydata do posady na Nauczyciela, przez odezwę od dozoru Obwodowego, odesłany bydź winien na examen do naybliższego Rektora Szkół: który podług Instrukcyi od Władzy sobie przełożonéy, o sposobie examinowania przepisanéy, protokuł odbytego examinu Kandydata, prześle dozorowi od którego odebrał wezwanie. Dozór Obwodowy zaś przedstawi go z dołączeniem dowodów legitymacyinych Kommissyi Woiewódzkiéy, i wskaże zawsze mieysce dozorowi Woiewódzkiemu, a ten Kommissyi Rządowéy Wyznań Religiynych i Oświecenia Publicznego, końcem wyiednania dla niego patentu, który dopiero po upłynionych dwóch latach próby praktycznéy, nietylko co do zdatności ale i moralnego sprawowania, wydanym bydź może; na ten zaś czas próby, upoważnienia do osadzenia i pełnienia obowiązków Nauczyciela, przez Kommissarza Obwodu udzielane bydź może.

2. Patent dla Kandydata na Nauczyciela przysłany dozorowi Woiewódzkiemu, kommunikowany będzie dozorowi Obwodowemu; który wręczenie go Nauczycielowi i instalowanie ostateczne na stałą posadę w przytomności dozoru Mieyskiego i zgromadzonych włościan, iednemu z Członków z których się składa, poleci.

3. Nauczyciel każdy w osobnym instrumencie wypisane mieć powinien wioski do towarzystwa szkolnego należące, iako też pensyą i korzyści które mu są przyznane; niemniey po uzupełnionym przez dozór mieyscowy na każde półrocze spisie dzieci zdatnych do przyięcia nauki (iak w artykule 2 tytule III iest powiedziano) udzieloną mu bydź powinna kopiia takowego.

4. Kandydat w szkole publicznéy Nauczycielów wykształcony, maiąey dobre o sprawowaniu się swoim zaświadczenie i że iuż iest zdatnym na

Nauczyciela, pierwszeństwo do otrzymania mieysca zawsze mieć będzie, Kandydat zaś który przynaymnięy przez miesiąc lub dwa, kształcił się w szkole Nauczycielow dla powzięcia sposobu uczenia, pierwszeństwo mieć powinien przed tym, który w téy szkole niebył wcale.

5. Dozór Szkolny mieyscowy lub Towarzystwo szkolne mogą przedstawić Kandydata, iak się iuż namieniło, z zachowaniem iednakże iako wyżéy zastrzeżonego dla ukształconych w Szkole Rządowéy pierwszeństwa.

W czasie gdy szkoły Nauczycielskie dostarczać będą mogły Kandydatów usposobionych, w liczbie potrzebnéy; nie inny, tylko tam ukształcony, na Nauczyciela przeznaczonym będzie. Wolno iednak Towarzystwu z liczby ukształconych Kandydatów, prosić o mianowanie tego do swoiéy szkoły, którego sobie życzą.

6. Jeżeli Towarzystwo zechce wcześnie wykształcić do szkoły swoiéy Nauczyciela i oddać go do szkoły Nauczycielskiéy, winno stosowne w téy mierze przez dozór Obwodowy do dozoru Woiewódzkiego uczynić przedstawienie, końcem ziednania mu w téy szkole wakuiącego mieysca. Samo się przez się rozumie, iż kilko-miesięczne ukształcenie Nauczyciela w szkole nauczycielskiéy, na koszt Dziedzica, lub towarzystwa przesełaiącego Kandydata, odbywać się będzie, lecz tylko co do utrzymania go; nauki bowiem i mieszkanie, bydź może, że bezpłatnie udzielone mu zostanie.

7. Lubo do Nauczyciela należy dawać nauki, w ogólności przepisane zarządzeniem, niżéy pod oddzielném wymienione tytułem, a nauka religii każdemu wyznaniu właściwa, dawana bydź ma od Kapłana każdego *respective* wyznania; iednak mianowani będą przez Kommissyą Rządową Wyznań Religiynych i Oświecenia Publicznego, do mieysc maiących zupełnie katolików, Nauczyciele religii katolickiéy; do mieysc maiących zupełnie Obywateli ewangielików, nauczyciele tegoż wyznania.

8. Za Miasta i Wsie zupełnie katolickie lub zupełnie ewangielickie, te będą poczytane, w których w czasie nominowania Nauczyciela, tylko czwarta część Mieszkańców iest wyznania innego.

9. W Miastach i Wsiach, w których liczba Obywatelów odmiennego wyznania byłaby prawie równa, mianowany będzie Nauczyciel iednego lub drugiego wyznania, byleby posiadał język Polski: w takowych mieyscach Nauczyciel różnego wyznania dawać będzie naukę czytania, pisania i rachunków, i wszelkich umieiętności do religii nienależących.

Kapłani zaś każdéy *respective* religii maiący *curam animarum* obowiązani są w szkole, kościele, lub w domu własnym, dawać dzieciom przynaymniey trzy godziny na tydzień naukę religii.

10. W mieyscach gdzie iest zbyt ludna szkoła, a liczba uczniów sto dwadzieścia osób przechodzi, i ieden Nauczyciel wydołać niemoże; tam z składek urządzonych sposobem iuż wskazanym, pomocnik pierwszemu Nauczycielowi przybranym bydź ma.

TYTUŁ VIII.

O Obowiązkach Nauczycieli.

1. Nauczyciel usposobiony do téy posady, bądź z zlecenia Magistratury Naczelnéy Edukacyinéy w publicznych Szkołach, bądź też podany w kandydacyi przez miéyscowy Dozór i dostatecznie wykwalifikowany przez Rektora nayblizszych szkół, podwydziałowych, wydziałowych lub Woiewódzkich, ustanowiony raz przy szkole Elementarnéy, tak się sprawować winien; aby sobie ziednał poważenie i powszechny szacunek tym końcem unikać ma wszelkich wad obrażliwych i upodlaiących, toż nieprzyzwoitych zabaw i waśni z włościanami, niemniey domowników swoich od tego wstrzymywać będzie, staraiąc się, aby równie był dobrem przykładem, iak nauką pożyteczny.

2. Nauczyciel znaydować się ma zawsze przy swoiey szkole, oprócz czasu pozwolonego wakacyi który się niżéy określi.

3. Jeżeli okoliczność nagła wymaga oddalenia się onego, niemoże tego uczynić bez zezwolenia Dozoru mieyskiego i to za stawieniem na mieysce swoie zastępcy podczas nieprzytomności swoiéy.

4. Nauczyciel zapisywać będzie w Dzienniku swoim uczęszczanie uczniow.

5. Co miesiąc poda Dozorowi miéyscowemu spis uczniów tabellaryczny, podług wzoru który na ten koniec mieć sobie będzie przepisany, z wyrażeniem ich pilności, postępku w Naukach i przymiotów każdego a zoznaczeniem tych, którzy osobliwszą zdatność okazuią.

6. Co pół roku poda Dozorowi miéyscowemu porządny rozkład Nauk, dla uwiadomienia, iaka lekcya na którą godzinę przypada.

7. Nauczyciel starać się będzie, aby nie odstręczył uczniów od szkoły, ale raczéy do niéy zachęcił, czyniąc ile bydź może naukę przyiemną: w nauczaniu mieć będzie cierpliwość, łagodność Oycowską, i przéymie się tym Nauczycielskim duchem, którym się ciągle powodować winien.

8. Przy napomnieniu i karceniu powinien się wstrzymać, pod surową odpowiedzialnością, od wszelkiéy oburzaiącéy ostrości, od słów obelżywych lub poniżaiących.

9. Powtarzane po bezskutecznym napomnieniu zdrożności, okaże sposobem zawstydzenie przynoszącym.

10. Większe wykroczenia iak n. p. upór, wzięcie iakowéy rzeczy, bezczelne uporczywe kłamstwo, maią bydź doniesione Dozorowi szkolnemu, którego będzie powinnością razem z rodzicami lub opiekunami te rzecz roztrząsnąć, w celu przedsięwzięcia skutecznych do poprawy środków.

11. W miéyscu gdzie dla zbyt mnogiéy liczby uczniów, Nauczyciel drugi czyli pomocnik pierwszemu postanowiony będzie, ten w czasie zimowym przenosić się może do wsi do tegoż Towarzystwa szkólnego należącéy, a naybardziéy od szkoły oddalonéy i tam w miéyscu od gromady wyznaczonym dawać nauki, gdyż łatwiéyszą iest rzeczą, aby ieden Nauczyciel się przeniosł, niż żeby wiele dzieci odbywało tak znaczną podróż: w tym razie gromada téwsi w żywność onego opatrzyć winna.

12 Nauczyciel oprócz obowiązków szkolnych, te tylko rzemiosła prowadzić może, które z pierwszemi powinnościami nauczycielskiemi zgadzaią się, to iest: bydź może pisarzem, tkaczem, Introligatorem, Ogrodnikiem, wyraźnie się iednak zastrzega, iż dla wspomnionych rzemiosł prowadzenia, w niczym obowiązkom Nauczyciela uchybić nie powinien.

13. Szynk wszelki, iako też bawienia się muzyką za pieniądze, wycażuie zakazuie się nauczycielowi.

14. Nauczyciel nie iest obowiązany do innych powinności, iak tylko do tych które się iego szkoły tyczą, Dominium, Gromada, ani Dwór, niemoże go obowiązywać do innych posług.

15. Jeżeliby zaś używanym był do rozmiaru gruntów w zachodzących sprzeczkach, lub do zapisywania Uczniów między włościanami, do ułożenia

rachunków i t. d. to zostawia się własnéy iego woli i dobrowolnéy ugodzie, byleby te zatrudnienia nieprzeszkadzały nauce.

16. Nauczyciel nieodbieraiący opłat sobie należnych, lub pokrzywdzony, udać się powinien do właściwego Organizatora, a w razie bezskuteczności do Kommissarza Obwodowego.

TYTUŁ IX.

Czas nauki.

1. Rok szkolny zaczyna się od dnia 1go Października, i wtedy szkoła się otwiera na pierwsze zimowe półrocze, drugie półrocze letnie, zaczyna się w tydzień po wielkiéynocy.

2. Przed zaczęciem szkoły na każde półrocze, dozór mieyscowy szkolny spisze wszystkie dzieci oboiéy płci zdatne do nauki, t. i. iest dzieci mieszkaiące w mieście lub w tey włości gdzie iest Dom szkolny w 7 Roku będące. Dzieci we wsiach do Towarzystwa wcielonych, o ćwierć mile od szkoły odległych, naymniéy lat ośm maiące, i takową specyfikacyą prześle Dozorowi Obwodowemu.

3. Na początku każdego półrocza, Nauczyciel zapisze ich regestr w Xiążce swoiéy, z wyszczególnieniem wieku Dziecięcia, i co iuż które umie a stosownie do tego rozdzieli z czasem uczniów na trzy klassy.

a) Pierwsza klassa będzie naymniéyszych które uczą się litery poznawać i one składać.

b) Druga zaczynaiących pisać i czytać.

c) Trzecia tych które iuż dobrze czytaią, piszą i rachuią.

4. Tak w letnim iako i zimowym półroczu, szkoła odbywać się od godziny ósméy do iedenastéy z rana, a po południu od drugiey do czwartéy.

5 Nauczyciel zacznie z rana lekcyą nayprzód z naystarszemi od godziny 8méy do 10, z młodszemi zaś początkowemi od godziny 10 do 11.

6. Dzwonek szkolny wszędzie bydź powinien, który czas zaczęcia nauki i zakończenia onéy ogłaszać będzie.

7. Ponieważ Dzieci nigdy w szkole niepowinny bydź bezczynnemi, a Nauczyciel zatrudnić nie może razem wszystkie klassy, zatém nay-

mnieysze dzieci mogą tylko godzinę bawić w szkole, przez co szkoła stanie im się przyiemnieyszą, niż gdyby bezczynnie i bez zabawy godzin kilka w mieyscu siedzieć musiały, zwolna i ze wzrostem ich pomnaża się czas nauki.

8. W przypadku gdyby Rodzice niemogli się obéyść bez pomocy w czasie letniem, udadzą się do dozoru miéyscowego, który wyda im pozwolenie zatrzymania starszych, z obowiązkiem iednak posełania ich do szkoły w Niedzielę i we święta lub w dni umówione.

TYTUŁ X.

Czas wolny od Nauki.

1, Od dnia 24 Lipca do 24 Września w czasie żniwa szkoła ustaie, Nauczyciel iednak na cztery tylko tygodnie oddalić się może, aby wolno było tym rodzicom, którzy dzieci swoich przez całe 8 tygodni do pomocy niepotrzebuią, posełać do szkoły.

2. Oprócz Swiąt i Niedziel w których X. Pleban powinien dawać w kościele, w szkole lub w własnym mieszkaniu lekcyą Religii, w dniach następuiących pozwala się odpoczynek.

a) Od środy przed wielkanocą do środy po wielkiéynocy.
b) Od soboty przed zielonemi świątkami do środy po zielonych Swiątkach.
c) Od Bożego narodzenia do pierwszego dnia po nowym roku.
d) trzy dni zapustne.

3. Przed zakończeniem półrocza, czynione będzie przygotowanie do publicznego popisu, który odbywać się ma z zimowego półrocza, w początku miesiąca Marca; z letniego półrocza przed Wakacyami w końcu Miesiąca Lipca; na którym znaydować się maią: Dozór szkolny miéyscowy, Rodzice, i zaproszeni Goście. Po skończeniu popisu rozdane bydź powinny nagrody nayłepiéy aplikuiącym się z funduszu, pod Tytułem 4 Etatu kassy szkólnéy wyznaczonego. Dozór miéyski one rozdawać maiący, wybierać zechce obiekta Dzieciom naywięcéy przyiemności sprawić mogące.

4. Po zakonczonym Examinie, przez dzień odpoczynku się pozwala.

TYTUŁ XI.

Nauki.

1. W Szkole elementarnéy wieyskiéy uczniowie uczyć się maią:
   a) czytać drukowany i pisany harakter.
   b) pisać podług wzorów wydać się mianych.
   c) rachować na pamięć, i do reguły trzech *inclusive.*
   d) nauki moralnéy i religii.
   e) w wyższéy klassie, do tych nauk przydana będzie nauka o zachowaniu zdrowia,
   f) o utrzymaniu, leczeniu bydła domowego, i wiadomości rolniczych iako to: zasiewie traw, utrzymywania pasiek i t. d.
   g) rozmiaru prostego gruntów.
   h) znaiomość miar, wag, pieniędzy.
   i) znaiomość praw wzaiemnych między Obywatelami.

2. W mieście przydana będzie krótka wiadomość o rzeczach do rzemiosł i handlu służących, rysunki rzemieślnicze.

3. W miastach, gdzie szkoła przemysłowa dla dziewczyn ustanowiona będzie, Nauczycielka uczyć ma wszelkich robót kobiecych, iako to: szycia, przędzy, dobrego prania, i t. p. zatrudnień.

4. Na wiosnę i w Jesieni uczyć się będą sadzić, szczepić i oczkować drzewka i owocowe, tudzież zasiewania i chodzenia około wszelkich warzyw i roślin przybocznych, do czego gdyby nauczyciel niebył uzdaniony, dozór mieyscowy winien się ugodzić z ogrodowym u właściciela wsi téy samey, lub też w sąsiedzkiéy zostaiącym.

TYTUŁ XII.

O Dozorze szkolnym Obwodowym.

Już iest tytułem 3cim powiedziano z których się Osób składać ma Dozór Obwodowy, niemniéy iż głównieyszym iego obowiązkiem iest, dozierać szkół tak wyższych iak Elementarnych znayduiących się w Obwodzie i czuwać troskliwie aby wszelkie urządzenia kraiowe co do rozmnożenia szkół, poprawienia dawnych i utrzymania iuż exystuiących w wymaganym porządku wyszłe, ściśle przez dozory mieyscowe dokonane zostały. Dozory Obwodowe zgromadzać się będą na posiedzenia zwyczayne, raz na kwartał, lub więcéy gdy tego wymagać będzie potrzeba, na wezwanie Prezyduiącego.

Cztery

Cztery Osoby komplet składaią.

Gdyby który z Członków dozoru wymawiał się, niedopełniał, lub nie mógł dopełniać obowiązków przywiązanych do tego Urzędu, dozór Obwodowy poda innego Kommissyi Woiewódzkiéy.

Instrukcya wydana przez byłą Izbę Edukacyiną pod dniem 16 Października pod tytułem „Instrukcya dla Dozorów Szkolnych" lubo szczególnie obowiązki Dozorowi Obwodowemu wskazuie, przecięż Kommissya Woiewódzka, zamierzaiąc uwagę ich zwrócić na nayistotnieysze rozszerzenie się oświaty przez edukacyą dzieci, tamuiące przeszkody, tudzież na główne artykuły których dokonanie zabezpiecza porządek rzeczy, szczególniéyszéy ich baczności poleca;

1. Aby wszelkie opłaty przeznaczone na utrzymanie nauczycieli elementarnych, rychle i w właściwym czasie wpływały, bez czego bowiem usiłowania w utrzymaniu szkółek będą daremne, tym końcem winni Dozory Obwodowe często ponawianemi do Mieszkańców odezwy, zagrzewać ich do opłacenia składek na wspomnione fundusze, wystawiaiąc im korzyści z utrzymywania szkółek dla dzieci ich wynikaiące; do podobnych wzywań należy i Proboszczów pociągać, którzy będąc Członkami dozorów mieyscowych, a nadto maiąc łatwą sposobność, skuteczne w téy mierze przedsięwziąć będą mogli środki

2. Ponieważ ważną iest przeszkodą w uczeniu się dzieci, używanie ich do paszenia trzód; przeto dozory Obwodowe dozierać będą, aby pasterze umyślnie do wszelakich trzód w każdym zakresie towarzystwa szkolnego utrzymywani byli, opornych w téy mierze Kommissarz Obwodowy środkami exekucyinemi zniewoli.

3. Dozory Obwodowe utrzymywać będą tabellę generalną szkół zaprowadzonych w Obwodzie, z wyszczególnieniem rozkładu opłat w każdym Towarzystwie ułożonych, iako też pensyi i emolumentów Nauczyciela.

4. Z odbieranych od dozorów mieyscowych półrocznych rapportów sporządzać będzie Dozór Obwodowy podobnież podług dołączonego wzoru sub litt: *G.* Rapporta, które dozorowi Woiewódzkiemu w 14stu dniach po odebraniu rapportu od dozorów mieyscowych, przesełać będzie w iednym exemplarzu; drugi zaś równo-brzmienny JX. Dziekan właściwemu Biskupowi przedstawiać winien.

5. Dozór Obwodowy weyrzy czyli towarzystwa szkolne zakreślone są stosownie do bliskości wiosek i wygody Mieszkańców.

6. Odbierane od dozorów mieyscowych wykazy dochodów na Nauczyciela przeznaczonych w sposobie wyżéy wskazanym sporządzone, niemniéy wszelkie inne przez dozór mieyscowy czynione repartycye składek na Towarzystwa rozciąganych, dozory Obwodowe po ścisłym przeyrzeniu, przekonawszy się iż są zgodne z zasadami, przedstawiać będą dozorowi Woiewódzkiemu do zatwierdzenia.

7. Dozór Obwodowy dozierać będzie, ażeby w Biórze utrzymywana była kontrolla wydatków nadzwyczaynych czynionych przez dozor mieyscowy, nieobiętych etatem zatwierdzonym, tego rodzaiu wychód nie przenoszą-

cy 30 złotych przez Kommissarza Obwodowego zaassygnowanym bydź może, z zastrzeżeniem dołączenia do rachunków dowodów usprawiedliwiających, w razie potrzeby większych summ użycia, Kommissarz Obwodowy dla ziednania upoważnienia do assygnowania takowych, stosownie rzecz dozorowi Woiewódzkiemu przedstawi.

8. Dozór Obwodowy odbierane od dozoru mieyscowego rachunki funduszów szkolnych, po dokładnym zrewidowaniu, zmonitowaniu ieżeli tego potrzeba wymagać będzie i z zupełném uporządkowaniem prześle dozorowi Woiewódzkiemu, do ostatecznego przeyrzenia i zakwitowania.

9. Co pół roku dozor Obwodowy ogolny rapport swego Obwodu ułoży, tak o stanie szkołek dawnieyszych iako i nowo w tém pół-roku zaprowadzonych z okazaniem rożnicy iaka między upłynionym i idącym pół roczem zachodzi.

10. Na zażalenie Nauczyciela o niedochodzenie przychodu iego, o zatrzymanie pensyi, lub o brak iakowych potrzeb, dozór Obwodowy czy przez odezwę do mieyscowego dozoru, czyli przez zesłanego Członka z grona swego, weydzie w takowe zażalenie i starać się będzie stale one zaspokoić.

11. Skoro się okaże że w iakim mieyscu Nauczyciel zasłużył niechęć ku sobie dozoru i Mieszkańców, i przez to stracił ich ufność, dozor Obwodowy Nauczyciela, który ieszcze nie ma patentu Nauczycielskiego, ale tylko tymczasowo iest upoważnionym, i nieiako na prożbę postanowionym, ma prawo oddalić, za doniesieniem o tém Kommissyi Woiewódzkiéy i przedstawieniem innego Kandydata. Jeżeli zaś Nauczyciel po dwóch przynaymniéy leciech nienagannego sprawowania się, za wstawieniem się dozoru mieyscowego, przez Kommissyą Woiewódzką otrzyma od Kommissyi Rządowéy patent na Nauczyciela, na ów czas w przypadku oskarżenia iego, wyznaczona będzie Kommissya na mieysce, któréy protokuł i zdanie, przesłane bydź ma właściwą drogą Kommissyi Rządowéy.

12. Dozór Obwodowy wezwany do starań o utrzymanie i pomnożenie szkółek Mieyskich i Wieyskich, nie może bynaymniéy wchodzić w obowiązki administracyine, Kommissarzowi Obwodowemu przepisane.

TYTUŁ XIII.

O Dozorze Woiewódzkiém.

Pod Tytułem 3cim równie osoby z których się dozór Woiewódzki składać ma są wymienione, niemniéy obowiązki iego wytknięte są w Instrukcyi przez byłą Izbę Edukacyiną udzielonéy tyle razy wspomnionéy, iako też w Reskrypcie Kommissyi Rządowéy Wyznań Religiynych i Oświecenia Publicznego; w ogólności tylko się namienia, iż Dozór Woiewódzki rozciągaiąc swoię Dozorczą władzę nad ogółem wszystkich szkół Elementarnych w swoim Woiewództwie, składaiący się przytém z pierwszych w Woiewództwie Urzędników, którzy nauką i chęcią rozkrzewienia potrzebnych umieiętności i ogólnego światła są zaięci, z gorliwością poświęcić winni usiłowania swoie tak ważnemu dla kraiu przedmiotowi, nie oszczędzaiąc pracy, aby w sposobie naywięcéy odpowiadaiącém duchowi prawa, zmierzaiącemu do prętkiego tak znacznéy części narodu oświecenia, zarządzo

nym był. Nad wytknięte w Instrukcyi wspomnionéy Obowiązki Dozorowi Woiewódzkiemu, należą ieszcze następnie wyłuszczone, wynikaiące z niniéyszego zarządzenia.

1. Ponieważ Dozory Obwodowe a bardziéy spisy składek, fundusz na utrzymanie Nauczyciela w własnym towarzystwie szkolnym formować maiący, Dozorowi Woiewódzkiemu przesłać maią do zatwierdzenia, przeto takowe ulegalizowanie z strony Dozoru Woiewódzkiego po znalezieniu dzieła zgodném z zasadami nastąpić winno, poczem w mowie będące spisy Dozorom Obwodowym do dalszego użycia zwróconemi bydź maią, po zanotowaniu onych w przyzwoitéy kontrolli.

2. Niemniéy przesłane przez Dozory Obwodowe Repartycye nadzwyczaynych składek tam gdzie fundusze roczne nie są dostarczaiącemi przez Dozór Woiewódzki roztrząsane i zatwierdzane bydź maią.

3. Ponieważ Dozory Obwodowe tylko do 30 złł. na potrzeby Dozorom Miéyscowym, nieobięte Etatem, assygnować są mocne; przeto Dozór Woiewódzki po odebraniu przedstawienia Dozoru Obwodowego o upoważnienie Go do zaasygnowania większego quantum, roztrząsnąwszy powody i wszedłszy w Jch słuszności, w miarę potrzeby do niego się przychyli.

4. Dozór Woiewódzki przez stosowne do Obywateli i Mieszkańców odezwy, zagrzewać Jch winien do skrypulatnego funduszów na utrzymanie Nauczyciela przeznaczonych składania, krokiem w téy mierze skutecznym będzie, polecić Dziekanom aby Plebanów do podobnego parafianów swych zachęcali postępowania.

5. Co do wyższych szkół i powszechnie Jnstytutów wychowania w całem Woiewództwie, Kommissya Rządowa Wyznań Religiynych i Oświecenia Publicznego zachowuie z dawnych urządzeń Dozorowi Woiewódzkiemu ogólną baczność na stan Edukacyi w Woiewództwie, na Religią, Moralność, na postęp Nauki, i korzyści uczniów w szkołach publicznych, nietrudniąc się bynaymniéy obowiązkami, które z Urzędu Kommissyi Woiewódzkiéy iako władzy Administracyinéy i Kommissarzowi w Wydziale Edukacyinym zasiadaiącemu, są przepisane.

Członki Dozoru Woiewódzkiego czyli w Gronie czy osobno, gdzie się znaydować mogą, zechcą bydź obecnemi iako zwierzchność Edukacyina na Popisach szkólnych, i zatrudnić się rozdawaniem pochwał, nagród i. t. d.

6. Z odebranych od Dozorów Obwodowych półroczuych ogólnych Rapportów, a mianowicie po odbytych Examinach, Dozór Woiewódzki raz na rok w Miesiącu Styczniu, ogólny obraz stanu wszystkich szkołek Elementarnych, tak z Rapportów od Dozorów Obwodowych iakoteż z własnych spotrzeżeń i uwag złożony, prześle Kommissyi Rządowéy Wyznań Religiynych i Oświecenia Publicznego.

TYTUŁ XIV.

Ogólne Uwagi.

Lubo niniéysze Urządzenie wsparte iest na ustawach byłéy Jzby Edukacyinéy dnia 12. Stycznia i 16 Października, 1808 roku, do których się Kommissya Rządowa Wyznań Religiynych i Oświecenia Publicznego w Reskrypcie swym z dnia 11 Marca r. b. Nro. 968 odwołuie, i lubo

istotnie iest tylko zbiorem zasad głównych powyższemi ustawamy obiętych z dodaniem należnego obiaśnienia gdzie tego potrzeba wymagała, Kom: Woiewódzka iednakże troskliwa o skrupulatne zarządzeń Władz przełożonych dokonanie, poleca Kommissarzowi Obwodowemu dokładne odczytanie powyżéy wymienionych uchwał dla zastosowania się do nich, w przypadkach nie obiętych niniéyszą Instrukcyą; gdyby więc Kommissarz Obwodowy wspomnionych uchwał iako to:

a) Odezwy Izby Edukacyinéy do Obywateli z dnia 12. Stycznia 1808.
b) Regulamentu Szkół Wiéyskich i Miéyskich Elementar: z d. 16 Paźd: 1808.
c) Instrukcyi dla Dozorów szkolnych z dnia 16. Października 1808.

w swych Aktach wyśledzić nie mógł, zechce o tém Kommissyą Woiewódzką zawiadomić, która stosowne do Kommissyi Rządowéy Wyznań Religiynych i Oświecenia publicznego uczyni przedstawienie, końcem otrzymania potrzebnéy ilości Exemplarzy wspomnionych Ustaw.

Ostatecznie ieszcze Kommissya Woiewódzka widzi potrzebę namienić iż przy postanowieniu Dozorów Obwodowych polecona Im iest w Instrukcyi dla nich przepisanéy, opieka ogólna Szkółek Miéyskich i Wiéyskich Elementarnych w Ich Obwodach znayduiących się: gdy zaś tak Dozór Woiewódzki, iak i Obwodowe będą urządzone, wszystkie przełożenia lub skargi, w zachowaniu stopniowania należnego podawane bydź maią; i tak przedmioty tego rodzaiu w Obrębie Towarzystwa Szkolnego, nayprzód, do *respective* Dozorów Mieyscowych dopiero do Dozorów Obwodowych, a po ostateczne zadecydowanie do Dozoru Woiewódzkiego podawane bydź maią; tym postępowaniem odpowie się duchowi tego zarządzenia, które stanowiąc Dozory, wkłada Obowiązek na Dozory Obwodowe, czuwanie nad czynnościami, Dozorów Miéyscowych, ogólne zaś skutku w przedmiocie oświecenia publicznego dopilnowanie, poleca dozorowi Woiewódzkiemu. Burmistrze i Wóyci iako Urzędnicy publiczni, niemniéy Plebani z funduszów publicznych utrzymuiący się, i z powołania religii iak dla dobra towarzystwa pracować chętnie zwykli, tak nie zechcą się od czynnego wykonania obowiązków dozorom miéyscowym wskazanych wymawiać, okazana ich w téy mierze gorliwość, ziedna im obok nagrody w własnem przekonaniu względy Rządu w dalszych promocyach duchownych.

Kommissarz Obwodu zaiąwszy się niebawnie koléynem uregulowaniem szkółek Elementarnych, dołoży usilnego starania aby te, iak się powiedziało, nayprzód po miastach organizowanemi zostały: po czym przystąpi z porządku do Wsiów parafialnych w miarę miéyscowéy i okolicznéy ludności, łacniéy przed innemi uregulowanemi bydź mogących; w ciągu tego dzieła zechce Kommissarz Obwodowy, Kommissyi Woiewódzkiéy zastępuiącéy tymczasowo Dozór Miéyscowy nim ten do obowiązków swych przystąpi, przesłać w przeciągu dni 30. wiadomości maiące bydź obięte tabellami sub litera A. B. inne zaś ściągaiące się do ogólnego urządzenia szkół Elementarnych przedstawiać będzie z kolei.

w Warszawie dnia 22. Września 1817.
VICE PREZES
P i w n i c k i.

Filipecki, Sekr: Jen:

Do Numeru 60. Dziennika Woiewódzkiego.

WZOR TABELLI LITERA *A.*

Numer ciągły.	NAZWISKO Miasta lub Wsi gdzie Szkoła.	Czyli Szkoła dawniey lub teraz zaprowadzona.	Jeżeli tam dom szkolny już się znayduie lub wybudowany bydź ma.	Czyli właściwy iest ogród i opał, z którego lasu, czyli też składaią się na drzewo	Czyli iest Nauczyciel i nazwisko iego? czyli ma patent, lub upoważnienie? iego zdatność i applikacya.	Wiele pobiera pensyi i ordynaryi.	Do téy Szkoły są przyłączone.				Ludność ztowarzyszonych Wsi.	Liczba dzieci zdatnych do nauki.	Jakiey płci.	Jakiego wyzn:			*Uwagi.*
							Wsie do dóbr Koronnych lub Narodowych należące z wymienieniem parafii.	Odległość od mieysca Szkoły.	Wsie Szlacheckie z wyszczególnieniem Parafii.	Odległość.				Katolickiego.	Luterskiego.	Zydowskiego.	

WZOR TABELLI LITERA B.

Numer ciągły.	NAZWISKO mieysca Szkoły.	NAZWISKO Wsiów połączonych w towarzystwo.	NAZWISKO teraz ustanowionego Organizatora.	Czyli poprzednio dozór mieyscowy był installowany.	Jak się nazywaią Członki dawnego składu.	NAZWISKO Członków teraz do dozoru Szkolnego mieyscowego przeznaczonych.	UWAGI.

WZOR TABELLI LITERA C.

Mieysce Szkoły.	Czy się Szkoła regularnie odbywa.	Uczniów w półroczu N. było.		Nauczyciel czy odebrał półroczny przychód.	Pilność i sprawowanie się Nauczyciela.	Korzyść Uczniów z nauki w ogólności.	UWAGI.
		Chłopców.	Dziewcząt.				

WZOR TABELLI LITERA *D.*

IMIONA i NAZWISKA Dzieci zapisanych do Szkoły na początku półrocza.	Jle dni opuścił Szkołę	Pilność.	Zdolność.	Postępek	UWAGI.
1 Jozef Wróblewski	3 razy	znaczna	mierna	chwalebny	chorowity
2 Paweł Kawczyński	5 razy	mierna	znaczna	mały	odrywany przez Rodziców
3 Jan Jakulczewski	1 raz	żadna	dobra	uydzie	ma skłonność do N.
4 (i tak daley wypisać)					
powyższym sposobem i Dziewczęta wypisać należy poniżey.					
Przybyli w tym miesiącu chłopcy podobnież dziewczęta					
Ubyli w tym miesiącu chłopcy podobnież dziewczęta					

WZOR TABELLI LITERA *E.*

Numer ciągły.	Nazwisko Miast lub Wsi.	Nazwisko Kontrybuenta.	Sposób zarobkowy.	Do którey klassy w względzie składki Nauczyciela opłacać się mianey należy	Jlość opłaty pieniężney.	Takową Uiszcza pieniędzmi		Takową Uiszcza produktami		Z tego dochód wynosi.	Przeznaczono rocznie wydać podług następnie wyłuszczonych rubryk etatu.					Zostaie więc remanentu	Wpływ niewystarcza na wychód.	*Uwagi.*
						Złot:	g	kor.	g		Stała płaca dla Nauczyciela bądź w pieniądzach bądź w prod:	Opłata wszelkich podatkow i składki ogniowey z domu Szkoln:	Na naprawę i sprawienie utensyliow Szkolnych	Na nagrodę dla celujących Uczniow aplikacyą.	Reszta na oszczędzony fundusz na wydatki nadzwyczayne.			

WZOR TABELLI LITERA *F.*

RACHUNEK KASSY

Szkoły N N. — w Mieście lub Wsi N. N. — za rok N. N. to iest od 1 Stycznia roku N. do ostatniego incl: Grndnia roku N.

Nro.	PERCEPTA.	Jlość pieniężna. w szczegółach Złot:	g.	w ogóle Złot:	g.	*Uwagi.*
	TYTUŁ I.					
	Składka na Nauczyciela i utrzymanie Szkoły.					
	Opłata od klassy 1 Mieszkańców N.					
	dito dito 2giéy — —					
	dito dito 3ciéy — —					
	dito dito 4téy — —			N N		
	TYTUŁ II					
	Dochody nadzwyczayne iakie się zdarzyły, tu zamieścić należy.					
	— — — — —					
	Summa Percepty			N N		

Uwaga. Każdy wpływ w Tyt: 1. wskazany, oddzielną Listą Imienną każdego szczególnego Kontrybuenta z domieszczeniem w trzech przyzwoitych rubrykach: wiele wniosł, wiele wnieść był powinien; a ile ieszcze zalega udowodnionym, niemniéy Listy te przez dozór Szkolny co do rzetelności onych poświadczone bydź winny.

Numer dowodów.	EXPENS.	Jlość pienięż: Złot:	g.	w ogóle. Złot:	g.	*Uwagi.*
	TYTUŁ I. Płaca Nauczycieli.					
	P. N N za miesiąc N. — — —					
	dito dito dito — —					
	dito dito dito — —					
	dito dito dito — —					
	dito dito dito — —					
	TYTUŁ II. Na podatki publiczne.					
	Kassie Obwodowéy podymne za czas					
	Kassie Mieyskiéy brukowe do —					
	TYTUŁ III. Na sprzęty Szkolne.					
	Na ławki i tablice — — — —					
	TYTUŁ IV. Na nagrody dla Uczniów.					
	Na oprawę 3 książek na praemia —					
	Za obrazy na tenże cel — — —					
	TYTUŁ V. Na wydatki nadzwyczayne.					
	Jeżeli się iakie zdarzą do którychby się Tytuły powyższe nie stosowały —					
	Summa Expensy —	N N		N N		

Litr:	BILLANS.		Ilość pienię-żna. Złot:	g	UWAGI
A.	Percepta	— —			
B.	Expensa	— —			
	co się okaże	Remanent			
		Naddatek			

Utrzymuiący Kassę Szkolną (podpisano) N N.

Niżey podpisani, Członki Dozoru Szkolnego mieyscowego poświadczamy ninieyszym, iako Kassa Szkolna w upłynionym dopiero roku szkolnym N N ani mniéy ani więcéy nie miała przychodu (wyraźnie literami wypisać złotych Polskich) Rozchodu podobnież.

Jako rzetelność wykazanego Remanentu lub Naddatku N N zgadza się z rzeczywistością, w dowód czego własnoręcznie podpisuiemy się.

w N N dnia N miesiąca N roku N.

Prezyduiący N N.

Za zgodność z Etatem i dowodami w rachubie Kalkul: Obw: N N.

Członek N N.
dito N N.

Kommissarz Obwodu N N.

Rzetelność ninieyszego rachunku zatwierdza.

w N N dnia N mca N roku N.

Sekretarz Obwodowy N N.

WZOR TABELLI LITERA G.

Miéysca w których Szkoły są zaprowadzone.	Czy się Nauka regularnie odbywa.	Uczniów w półroczu N. było.		Czy Nauczyciela dochodzi Opłata.	Pilność, zdatność i sprawowanie się Nauczyciela.	Pilność Dozorów i Plebana.	Korzyść Uczniów z Nauki szkolnéy.	Szkoły do zaprowadzenia w pół roczu następnym	UWAGI.
		Chłopców.	Dziewcząt.						